ምዕራፍ ስምንት

ሴቶች በባህል ውስጥ

© MoE, FDRE Ethiopia Not to be republished

የምዕራፉ ዓበይት ዓላማዎች፡- ተማሪዎች ይህንን ምዕራፍ ከተማራችሁ በኋላ፡-

- ✓ ሴቶች በባህል ውስጥ ያላቸውን ሚና ለይታችሁ ትናገራላችሁ፤ ትጽፋላችሁ፡፡
- ✓ መመሪያን ተከትላችሁ ትወያያላችሁ፣ ትከራከራላችሁ፤
- ✓ በሴቶች ዙሪያ የቅስቀሳና ማነቃቂያ ንግግር ታቀርባላችሁ፤
- ✓ ለፈሊጣዊ አነጋገር ፍች ትሰጣላችሁ፤
- ✓ ጅምር ምሳሌያዊ አነጋገሮችን ታሟላላችሁ፤
- ✓ የቅኔን ህብረ ቃል ለይታችሁ በማውጣት ሰምና ወርቅ ፍች ትሠጣላችሁ፡፡

ቅድመ ንባብ ጥያቄዎች

1. ባህል ማለት ምን ማለት ነው?
2. የሴቶችንና የባህልን ግንኙነት እንዴት ትገልጹታላችሁ?
3. በአካባቢያችሁ ሴቶችን የሚጎዱ ጎጂ ልማዶች አሉ? ካሉ ለመምህራችሁ ተናገሩ።
4. ሴቶችን የሚጎዱ ልማዶች ለማስወገድ መፍትሔው ምን ይመስላችኋል?

"የሴቷ መንገድ"

ባህል ሰፊና ብዙ ጉዳዮችን የሚያካትት ማዕቀፍ ነው። ቁሳዊና መንፈሳዊ ገፅታዎችም አሉት። ባህል አንድ ማህበራዊ ቡድን የሚገለገልባቸው ቁሶችን እንዲሁም ማህበራዊ መተዳደሪያ ደንቦችን ያጠቃልላል። በዚህም ውስጥ አስተሳሰቦች፣ ጥበቦች፣ እምነቶች፣ ልማዶች ይነሳሉ። እነዚህ በሰው ልጅ አካባቢያዊ እውቀት ላይ የተመሠረቱ ፈጠራዎች በዘልማድ በማህበረሰቡ እየተተገበሩ ለዘመናት ቆይተው የአኗኗር ዘይቤው ይሆናሉ።

ይሁን እንጂ፣ እነዚህ ሰዎች ለመልካም ብለው የሚተገብሯቸው ልማዳዊ ድርጊቶች አንዳንድ ጊዜ ከጥቅማቸው ይልቅ ጉዳታቸው ሲያመዝን ይታያል። በተለይ በሴቶች ላይ ሲፈጸሙ የኖሩት አንዳንድ ልማዳዊ ድርጊቶች ሴቶች ለረጅም ዘመናት የጨለማ ህይወትን እንዲገፉ ያስገደዱ ነበሩ። ለአብነትም ያህል የሴት ልጅ ብልት ትልተላ፣ ጠለፋ፣ የውርስ ጋብቻ፣ ያለ እድሜ ጋብቻ፣ ሴትን ልጅ በማጀት ውስጥ ብቻ ወስኖ ማስቀመጥን... መጥቀስ ይቻላል። እነዚህ ጎጂ ልማዶች ሴቶችን ለከፋ አካላዊና ስነልቦናዊ ጉዳት እየዳረጉ ዘመናት አስቆጥረዋል። የሚገርመው ግን ድርጊቶቹ ቀጣይነት እንዲኖራቸውና ለትውልድ እንዲተላለፉ የሴቶቹ ሚና ከፍተኛ መሆኑ ነው። ሴቶቹ በባህል ስም የሚፈጸሙባቸውን ጎጂ ድርጊቶች በዝምታ ተቀብለውና ጉዳታቸውን በውስጣቸው አምቀው፤

© MoE, FDRE Not to be republished

የድርጊቶቹን አስፈላጊነት ለልጆቻቸው እየሰበኩ ለሚኖሩበት ማህበረሰብ ያላቸውን ክብርና ታማኝነት ያሳያሉ፡፡

ከዚህ በተቃራኒ እነዚህን ጎጂ ልማዳዊ ድርጊቶች በመቃወም አንገታቸውን ቀና አድርገው ሸንጣቸውን ገትረው የሚሟገቱ ጥቂት ደፋር ሴቶችም አልታጡም፡፡ ወደዚህ አስቸጋሪና ውስብስብ ትግል ገብተው ድልን ከተቀዳጁ ጥቂት ጀግና ሴቶች መካከል የአንዷን ተሞክሮ ቀጥለን እንመለከታለን፡፡

ተማሪዎች ከላይ ካነበባችኋቸው አንቀጾች ምን ተረዳችሁ? የሚቀጥሉት አንቀጾች በበለጠ በምን ጉዳይ ላይ ያተኩራሉ ብላችሁ ትገምታላችሁ?

ዶ/ር ቦጋለች ገብሬ “ሴት ልጅ አደባባይ ልትውል አይገባም” በሚባልበት ዘመን ተፈጥረው፣ የባህሉን ጫና በጥረትና በትጋት አልፈው ለስኬት የበቁ ኢትዮጵያዊት ናቸው፡፡ የእኚህ ጠንካራ ሴት መንገድ ምን ይመስል ነበር?

ቦጋለች (የአካባቢዋ ሰዎች እንደሚጠሯት ቦጌ) የተወለደችው ከአዲስ አበባ ፫፻፶፭ ኪ.ሜ በስተደቡብ ምዕራብ የከንባታ ጠንባሮ ዞን ‘ዛቶ’ በተባለች ትንሽ መንደር ነው፡፡ ቦጌ በተወለደችበት ዘመን በዛቶ የትኛዋም ሴት ወደትምህርት ቤት እንድትሄድ አይፈቀድላትም፡፡ ሴት ልጅ ከማጀት ጉዳዮች አልፋ ለትልቅ ቁምነገር ትደርሳለች ተብሎ በማህበረሰቡ አይታሰብም፡፡ ይልቁንም ሴቶችን የሚጫኑ ልዩ ልዩ ጎጂ ልማዶች የሚከወኑበት በተለይ የሴት ልጅ ግርዛት በእጅጉ ተስፋፍቶ የነበረበት ጊዜ ነበር፡፡

የትንሿ ቦጌ መንገድ ግን የተለየ ነበር፡፡ ከቢጤዎቿ ፈጥና የነቃችው ቦጌ ወደ አጎቷ ቤት ጎራ እያለች ፊደል ከቆጠሩ ዘመዶቿ ፊደል ለየች፤ ማንበብና መጻፍ ቻለች፡፡ የቤት ውስጥ ሥራዋን ካጠናቀቀች በኋላ ቤት ውስጥ ለምግብ ማብሰያ በሚቀጣጠለው እንጨት ብርሃን ሥራዬ ብላ ጥናቷን ተያያዘችው፡፡ ትጋቷን የተመለከቱ አባቷ ትምህርት ቤት

© MoE, FDRE Ethiopia
Not to be republished

© MoE, FDRE Not to be reproduced

እንድትሄድ ፈቀዱላት፡፡ በቀን እስከ 6 ማይል ርቀት በእግሯ እየተጓዘች ትምህርቷን ቀጠለች፡፡ በግምት የዘጠኝ ዓመት ልጅ ስትሆን አራተኛ ክፍልን አጠናቅቃ ወደ አምስተኛ ክፍል ገባች፡፡ ይህም በመንደሯ ለመጀመሪያ ጊዜ ከአራተኛ ክፍል በላይ የደረሰች ሴት አደረጋት፡፡

በተማረቻት እውቀት ለአባቷና ለመንደሯ ሰዎች ማመልከቻ በመጻፍ በቀናነቷ የተመሰገነችና የታወቀች ሆነች፡፡ ይህም አንድ ማዕረግ አሰጣት፡፡ በከምባታ ባህል አባት ለክብሩ መግለጫ የሚጠራው በመጀመሪያ ወንድ ልጁ ሲሆን እናት የምትጠራው ደግሞ በመጀመሪያ ሴት ልጇ ነበር፡፡ ቦጌ ግን ነገሩን የተገላቢጦሽ እንዲሆን አደረገች፡፡ የአካባቢው ሰው አባቷን በእሷ ስም "የቦጋለች አባት" እያለ መጥራት ጀመረ፡፡

ቦጌ የሁለተኛ ደረጃ ትምህርቷን ለመቀጠል ወደ አዲስ አበባ ከመጣች በኋላ በአገኘችው የነፃ የትምህርት እድል ወደ እስራኤል ሀገር ተጓዘች፡፡ እስራኤል ሀገር ስትማር ከሚሰጣት የኪስ ገንዘብ በመቆጠብም ወደ ሀገሯ ተመልሳ ለአባቷ በዛቶ መንደር የመጀመሪያ የተባለ የቆርቆሮ ቤት ሠራች፡፡ ቦጌ በአካባቢዋ አሁንም አስደናቂ የአስተሳሰብ ለውጥ እንዲመጣ ምክንያት ሆነች፡፡ ቤቱን ከሩቅም ከቅርብም ሰዎች እየመጡ ጎበኙት፤ "ሴት ልጅ እድሉን ካገኘች ለካ ቁም ነገር ትሠራለች" ተባለ፡፡ ቦጌ ባይጻፍም "ሴት ልጅ መደቧ ማጀት ነው" የሚለውን ባህላዊ ህግ የሻረች የመጀመሪያዋ የከንባታ ወጣት ሆነች፡፡

ቦጌ በተለያዩ የውጭ ሀገራት በመዘዋወር ትምህርቷን ስትከታተል ቆይታ 'ኢፒዲሚዮሎጂ' በተባለ የትምህርት ዘርፍ የዶክትሬት ዲግሪዋን ተቀበለች፡፡ በውጭ ሀገራት ለ፳ ዓመታት ከቆየች በኋላ በትውልድ አካባቢዋ ያሉትን ሴቶች ለማገዝ፤ በተለይ በሚፈጸምባቸው ባህላዊ ልማድ /ግርዛት/ ሳቢያ በተለያየ ሁኔታ በእጅጉ የሚጎዱ እህቶቿን ለመታደግ፤ "ምናልባትም አንዲት ሴት ልጅ እንኳ ከግርዛት ባድን" በሚል ተስፋ ወደ ኢትዮጵያ ጠቅልላ መጣች፡፡ እንደ ኤ.አ. በ1998

አካባቢ ከታናሽ እህቷ ፍቅርተ ገብሬ ጋር በመሆን “ከንባቲ ሜንቲ ጌዝማ -ቶጄ (ከሜጌ)” የተባለ ግብረ ሰናይ ድርጅት አቋቋሙ። “ሴት ልጅን መገረዝ ቆሻሻ ማስወገድ ነው” ብሎ ፍጹም ከሚያምነው የአካባቢው ማህበረሰብ እምነት ጋርም ፊት ለፊት መጋፈጥ ጀመሩ። ምንም እንኳ ፍቅርተ ገብሬ ከዚህ ዓለም በሞት በመለየት በአጭሩ መንገድ ላይ ብትቀርም ቦጌ የእህቷን አላማ ጭምር አንግባ ወደትግሉ ገባች፤ ትግሉ ቀላል አልነበረም። ፊትም በመንደሯ ስመ መልካም የነበረችው ቦጌ በትዕግስትና በዘዴ የአካባቢዋን ማህበረሰብ እሷ ወደምትፈልገው መንገድ ማስገባት ቻለች። እንደ አውሮፓውያን አቆጣጠር በ2008 ዓ.ም ተጠንቶ ይፋ በሆነው የዩኒሴፍ ጥናት በአካባቢው 97% ያህል ግርዛት መቀነሱ ተገልጿል።

በተለያዩ በጎ አድራጊ ግለሰቦች እና ድርጅቶች የሚደገፈው ከምባቲ ሜንቲ ጌዝማ - ቶጄ (ከሜጌ) ያገኘውን ድል በከምባታ አካባቢ ብቻ ላለመገደብ እየተንቀሳቀሰ ነው። በእናቶች ጤና እና ስነተዋልዶ፣ በኤች አይቪ እና በአካባቢ ጥበቃ ዙሪያ ማህበረሰብን በማሳተፍ በርካታ ሽልማቶችንና ምስጋና አትርፏል።

ቁርጠኝነት፣ የዓላማ ጽናት፣ ለሌሎች በጎ ለማድረግ እውነተኛ ፍላጎት መኖር ይህችን ትንሽ ሥራ ለወገኖቼ ለመሥራት አብቅቶኛል በሚሉት ጠንካራዋ ሴት በተለይ ሴቶችን ከተለያዩ የባህል ተፅዕኖዎች ለማውጣትና ጤናማና ነፃ ማህበረሰብ ለመገንባት፤ እርስ በእርስ የሚከባበር፣ የሚመካከር፣ የሚማማር፣ ሰላማዊ እኩልነትን የሚያስብ ዜጋ መፈጠር አለበት ይላሉ። ይህ ደግሞ የሚሆነው ማህበረሰቡን በማዳመጥና በማስተማር ነው ብለውም ያምናሉ።

የዶ/ር ቦጋለች መንገድ አባጣ ጎባጣ ቢበዛውም በጽናት ይቀጥላል!

(ምንጭ “ከሜጌ” ቢሮ አዲስ አበባ ቅርንጫፍ 2003ዓ.ም)

© MoE, FDRE, Not to be republished

© MoE, FDR
Not to be rep

ክፍል አንድ:- አንብቦ መረዳት

፩. በምንባቡ መሠረት የሚከተሉትን ጥያቄዎች እውነት ወይም ሐሰት በማለት መልሱ፡፡

1. ቀደም ባሉት ጊዜያት በከንባታ ሴት ልጅ ወደ ትምህርት ቤት በባህሉ ይፈቀድ ነበር፡፡
2. ዶ/ር ቦጋለች በተወለዱበት ዘመን ሴቶች የቤት ውስጥ ሥራቸውን ከጨረሱ አደባባይ መዋላቸውን የሚቃወም አልነበረም፡፡
3. የዛቶ አካባቢ ሰዎችን እጅግ ያስገረመው የቦጋለች አባት ቆርቆሮ ቤት የተሠራበት ውድ ገንዘብ ሳይሆን የቦጋለች ተግባር ነበር፡፡
4. የቦጌ አካባቢ ሰዎች የቦጌን ሀሳብ ለመከተል ፍጹም ፈቃደኛ አልሆኑም፡፡
5. በዶ/ር ቦጋለች ጥረት በከንባታ አካባቢ የሴት ልጅ ግርዛት በእጅጉ ቀንሷል፡፡

፪. የሚከተሉት ቃላትና ሐረጋት ከምንባቡ የወጡ ናቸው፤ ምንባቡ ውስጥ ባላቸው ዐውድ ፍቻቸውን ግለጹ፡፡

1.	ትጋት	5.	ቁርጠኛነት
2.	ቢጤዎቿ	6.	ስመ-መልካም
3.	ቁም ነገር	7.	ግብረ ሰናይ
4.	አንግባ	8.	ሽንጣቸውን ገትረው

፫. ምንባቡን መሠረት በማድረግ የሚከተሉትን ጥያቄዎች በቃል መልሱ፡፡

1. በከንባታ ሴት ልጅ ትገረዝ የነበረው ምን በሚል ምክንያት ነው?
2. ትንሿ ቦጌ በአካባቢዋ ማህበረሰብ ዘንድ ሞገስ ያገኘችባቸውን ሁለቱን ዋና ዋና ተግባራት ግለጹ፡፡
3. ዶ/ር ቦጋለች ወደ ኢትዮጵያ የመጡት ምን ተስፋ ሰንቀው ነው?
4. ሰላማዊ እኩልነትን የሚሻ ዜጋ ለማፍራት ዋና መሳሪያው ምንድን ነው?
5. ከዶ/ር ቦጋለች ህይወት ምን ተማራችሁ?

© MoE, FDR
Not to be repr

ክፍል ሁለት፣ መናገር

ክርክር፡- ማለት ሁለት ሰዎች ወይም ሁለት ቡድኖች ዳኞችን በመሰየም የሚያደርጉት ሥርዓት ያለው ሙግት ነው፡፡

1. የክርክር ዝግጅት

1.1 ርዕሱን በሚመለከት ከተለያዩ ምንጮች ሐሳብ ሰብስቡ፡፡

ምሣሌ፡- ከባለሙያዎች፣ ከልዩ ልዩ ጽሑፎች...

1.2 በርዕሱ መሠረት ጠይቃችሁ ካገኛችሁትና ካነበባችሁት ውስጥ ለክርክራችሁ ጠቃሚ የሆኑትን ሃሳቦች በቅደም ተከተል አስተካክላችሁ ያዙ፡፡

1.3 ክርክራችሁን ለአድማጮች ከማቅረባችሁ በፊት በጓደኞቻችሁ ፊት ልምምድ አድርጉ፡፡

1.4 ለክርክር ከመቅረባችሁ በፊት ስብዕናችሁን (ንጽህናችሁን አለባበሳችሁን) በሥነ ሥርዓት አሟሉ፡፡

2. የክርክር አቀራረብ

2.1. የመከራከሪያ ርዕሳችሁን ለአድማጮች አስተዋውቁ፡፡

2.2. ፍሬ ሃሳቦቻችሁን በቅደም ተከተል አቅርቡ፡፡

2.3. ረጋ ባለ መንፈስ በልበ ሙሉነት አቅርቡ፡፡

2.4. ከክርክራችሁ (ከምትናገሩት) ነገር የማይስማማ እንቅስቃሴ አታድርጉ፡፡

2.5. ተቃዋሚያችሁ የሚሰጠውን ሐሳብ በትክክል በማዳመጥ ማስታወሻ በመያዝ የተቃውሞ ሐሳብ አዘጋጁ፡፡

2.6. በብጣሽ ወረቀት ላይ ማስታወሻ መያዝ ብትችሉም ማንበባችሁና መያዛችሁ እንዳይታወቅ አድርጉ፡፡

2.7. የምታቀርቡት ሐሳብ /ማስረጃ/ በአድማጮቻችሁ ችሎታ ልክ የተመጠነ ይሁን፡፡

2.8. ለክርክር የተሰጣችሁን የጊዜ ገደብ አክብሩ፡፡

2.9. ከርዕሱ ውጪ የሆነ ሐሳብ እንዳታቀርቡ ተጠንቀቁ፡፡

2.10. ክርክራችሁን ስታበቁ አድማጮቻችሁን አመስግኑ፡፡

ምንጭ፡- (ደበበ ኃ/ጊዮ/እንግዳ፣1999፣ 438)

፩. ከፍ ሲል የቀረበውን የክርክር መመሪያ በመመርኮዝ በየቡድናችሁ ዝግጅት ካደረጋችሁ በኋላ በምትወክሉት ተወካይ አማካኝነት ከሚከተሉት ርዕሶች በአንዱ ላይ ተመካክራችሁ የክርክር ሃሣባችሁን አቅርባችሁ ተወዳደሩ፡፡

ቡድን "ሀ"	ቡድን "ለ"
ለሴቶች የትዳር ጓደኛ ለመምረጥ የቤተሰብ ጣልቃ ገብነት ያስፈልጋል	ለሴቶች የትዳር ጓደኛ ለመምረጥ የቤተሰብ ጣልቃ ገብነት አያስፈልግም
-	-
-	-
-	-

፪. በመምህራችሁ አማካይነት በክርክሩ ወቅት የሰማችሁትንም ሆነ ቀረ የምትሉትን ሀሣብ በማቅረብ በሴቶችና ባህል ዙሪያ ጠቅላላ የክፍል ውይይት አድርጉ፡፡

ምሳሌ፡- 1. ሴቶች የትዳር ጓደኛቸውን ለመምረጥ ቤተሰብ ጣልቃ ቢገባ የሚያገኙት ጥቅም ምንድን ነው?
2. ሴቶች የትዳር ጓደኛቸውን ለመምረጥ ቤተሰብ ጣልቃ ቢገባ ጉዳቱ ምንድን ነው?
3. ምን የመፍትሔ ሀሣብ ማቅረብ ይቻላል? ወዘተ…የሚሉ፡፡

ክፍል ሶስት፣ መጻፍ

፩. ከሴቶች ጉዳይ ተጠሪ፣ ከሴት ተማሪዎች ክበብ ተጠሪ ወይም ከሌሎች ኃላፊዎች ጋር በመወያየትና ማስታወሻ በመያዝ "ሴቶች በተለያዩ ባህሎች ውስጥ ስላላቸው ሚና" አጠር ያለ ጽሑፍ አዘጋጁና ለክፍሉ በንባብ አሰሙ፡፡

፪. በቡድን በመሆን በተለያዩ ዘመናት በነበሩ ባህላዊ ሥርዓቶች ሴቶች የነበራቸውን ቦታ የሚገልጹ ጽሑፎችን ካነበባችሁ በኋላ ያገኛችሁትን ሃሣብ በማነጻጸር ጽፋችሁ ወይም በንግግር ለክፍሉ አቅርቡ፡፡

፫. ከፍ ሲል በየቡድኑ ከቀረቡት ሃሣቦች ሆነ በማንበብ ካሠባሰባችኋቸው ሀሣቦች በመነሣት የቅስቀሣና ማነቃቂያ ጽሑፍ (በግጥም ይሁን በስድ (ዝርው) አዘጋጁና በቡድን ተጠሪያችሁ አማካይነት ለክፍሉ አቅርቡና ተወያዩበት፡፡

© MoE, FDRE Not to be reproduced

ክፍል አራት፣ ሰዋሰው

የሐረግ አመሰራረት

- ከዚህ በፊ በተማራችሁት መሠረት፣ ሐረግ ማለት ትርጉም ያላቸው ቃላት ተቀናጅተው የሚፈጥሩት መዋቅር ነው። በአማርኛ ቋንቋ አምስት የሐረግ አይነቶች አሉ። እነሱም:- ስማዊ ሐረግ፣ ቅጽላዊ ሐረግ፣ ግሳዊ ሐረግ፣ ተውሳከ ግሳዊ ሐረግና መስተዋድዳዊ ሐረግ ናቸው።

ሀ. ስማዊ ሀረግ:- የተለያዩ ስሞችን ቀኝ መሪው ያደረገ የሐረግ ዓይነት ነው።

ምሳሌ:- የሐረር ብርቱካን፣
የበቆሎ ገንፎ፣
የጨርቅ ኳስ፣

ለ. ቅጽላዊ ሀረግ:- ቀኝ መሪው ቅጽል የሆነ የሐረግ ዓይነት ነው።

ምሳሌ:- በጣም ከባድ፣
በጣም ሰነፍ፣
በጣም መጥፎ

ሐ. ግሣዊ ሐረግ:- ቀኝ መሪውን የተለያዩ ግሦችን መሪ ያደረገ ሀረግ ነው።

ምሳሌ:- ነጋዴ ነው። ገበያ ሄደች።
አስተማሪ ሆነ። መኪና ገዛ።

መ. ተውሣከግሣዊ ሐረግ:- ይህ ሐረግ ተውሳከ ግስን ቀኝ መሪ ያደረገ ሃረግ ነው።

ምሳሌ:- ቁልቁለቱን ቶሎ
እንደጦር ፈጥኖ

ሠ. መስተዋደዳዊ ሐረግ:- ይህ የሀረግ ዓይነት ከሌሎች ይለያል። ምክንያቱም ግራ መሪ እና ግራም ቀኝም መሪ ሆኖ ይከሰታልና።

ምሣሌ:- 1. ግራ መሪ ሲሆን:- ስለ ትምህርት
እንደ ትልቁ ልጅ
2. ግራም ቀኝም መሪ ሲሆን:- ከ ወንዙ ማዶ
እስከ ወንዙ ድረስ
እ ወንበሩ ላይ

© MoE, FDRE Not to be reproduced

፩. ቀጥሎ የተለያዩ የሐረግ ዓይነቶች ቀርበዋል:: ፊት ለፊት በተሰጣችሁ ባዶ ቦታ ላይ የሐረግ ዓይነቶችን ስያሜ አስፍሩ::

1. በፍጥነት እየተዳከመ ሄደ ________________________
2. እንደ ወንድሙ ክፉኛ ________________________
3. ጐበዝ የአማርኛ አስተርጓሚ ________________________
4. እጅግ በጣም ወንጀለኛ ________________________
5. ከእኛ ቤት ጐን ________________________

፪. በቡድን በመሆን ቀጥለው የቀረቡትን ዓረፍተ ነገሮች "<u>ሐተታዊ</u>"፣ "<u>ጥያቄያዊ</u>"፣ ወይም "<u>ትዕዛዛዊ</u>" በማለት ለክፍል ጓደኞቻችሁ ተናገሩ::

1. ካሣ በግ አልገዛም?
2. ጠጅ አምጣ!
3. እንኳን አደረሰህ::
4. ከአልጋው ላይ ተነስ!
5. ልጁ አስተማሪውን አያዳምጥም::

ክፍል አምስት፣ ስነጽሑፍ

፩. ቀጥለው ለቀረቡላችሁ ፈሊጣዊ አነጋገሮች ፍች ሰዎችን በመጠየቅ ወይም ከመጻሕፍት ፈልጋችሁ ካመጣችሁ በኋላ በክፍል ውስጥ እየተጠያየቃችሁ ተወያዩበት::

ምሳሌ:- ሀ) "እናት ናት" ማለት "ሩህ ሩህ ናት" ማለት ነው::
ለ) "የወርቅ ፍልቃቂ" ማለት "በጣም ቆንጆ" ማለት ነው::

1. "ደመ ግቡ" __________	5. "አንገተ ሰባራ" __________
2. "ማቅ መሰለች" __________	6. "አመለ ወርቅ" __________
3. "የጥርስ ስጋ" __________	7. "ባህር ወለድ" __________
4. "ሀብቷ ቀና" __________	8. "እንከን የለሽ" __________

© MoE FDRE Not to be republished

፪. ቀጥለው ያልተሟሉ ምሳሌያዊ አነጋገሮች ይቀርቡላችኋል:: በምሳሌው መሠረት በትክክል አሟልታችሁ በመፃፍ በትርጉማቸው ላይ በክፍል ውስጥ ተወያዩበት::

ምሳሌ:- ቤት ያለሴት _______________ ::

መልስ:- ክብት ያለበረት

1. ____________________ አይን ያለቅሳል::
2. ሞኝ የዕለቱን ____________________::
3. ሰው ለወዳጁ __________________::
4. የማይተማመን ባልንጀራ _________________::
5. መልካም ሚስት _____________________::

፫. ቀጥለው በቀረቡላችሁ ግጥሞች ውስጥ ያሉትን ህብረ ቃላት በማውጣት ሰምና ወርቁን ፍች አሳዩ::

ምሳሌ 1:- መሸ በሩን ዝጉት ከቀረ ልማዴ፣
ተከፍቶ ማደሩን አይወደውም ሆዴ::

ህብረ ቃል:- ተከፍቶ
ሰም:- ሳይዘጋ ክፍት ሆኖ፣
ወርቅ:- አዝኜ፣

ምሳሌ 2:- ሞጣ ቀራንዮ ምነው አይታረስ፣
በሬ ሳላይ መጣሁ ከዚያ እስከዚህ ድረስ::

ህብረ ቃል:- በሬ ሳላይ
ሰም:- የሚያርስ በሬ አላየሁም
ወርቅ:- በአስክሬን ላይ እየተረማመድኩ መጣሁ

1. ያን ማዶ ተራራ ስፈራው ዱሩን፣
   መልካም ገላለጡት ትሄዱ እንደሆን
2. ልዩ ልዩ ምግብ ምንም ቢኖር በዓለም፣
   እንደ ስጋ ከቶ የሚደግፍ የለም::

© MoE, FDRE Ethiopia Not to be republished

3. የማናውቀውን ሌብነት
   ልንሰርቅ ገብተን እሠው ቤት፣
   ይቅርብን ጓዴ እንውጣ፣
   የሚጠብቀን መጣ፡፡
4. ፀጉሯን ስታበጥር ዶሮ እየበላባት፣
   እሽ ስትል ጊዜ እንዴት አማረባት፡፡
5. እያነጋገረኝ ቢጠይቀኝ ወሬ፣
   አላቅም ብዬ ነው አለመናገሬ፡፡
6. ላረቁውም ኮራሽ ለውስኪውም ኮራሽ አንች ግድ የለሽም፣
   የወደድሽው ጠላ አልተገኘልሽም፡፡
7. ሚስቴ በየአዓይነቱ ቁርስ ስትሰጠኝ፣
   ቅንጨዋ ናት በጣም የምትስማማኝ፡፡
8. ላሞቹ አልወለዱ ገና ነው ሰዓቱ፣
   ወተት ወተት ይላል ሰው ሁሉ በከንቱ፡፡
9. ማር ቀምሼ አላውቅም እኔ ወንድማችሁ፣
   የሀገሬ ወጣቶች ተማሩ እባካችሁ፡፡
10. በታንኳ በመርከብ ሲገቡ ብታይ
   ኧረ አባይን በግር ትገባለህ ወይ

© MoE, FDRE Ethiopia Not to be republished

© MoE, FDRE
Not to be reproduced

የምዕራፉ ማጠቃለያ

የዚህ ምዕራፍ አበይት ነጥቦች የሚከተሉት ነበሩ:: አምስት የሐረግ ዓይነቶችን አይተናል:: ከዚህም በመቀጠል ከሐረግ ከፍ ወደ አለ መዋቅር ገብተን ዓረፍተነገሮችን ስልቶቻቸው መሠረት እየለየን ተመልክተናል:: የተወሠኑ የማስታወሻ አያያዝ ስልቶችን ተከትለን በተለያዩ ስብሠባዎች ላይ በመገኘት በማስታወሻችን ላይ ይዘን በመምጣት ለክፍል ጓደኞቻችን ዋና ዋና ሐሳቦችን እንዳካፈልን እናስታውሳለን:: መረጃ አፈላለግንም ተገንዝበን ለክፍል ጓደኞቻችን በፅሁፍ/በንግግር መልክ ያገኘነውን ሐሳብ አካፍለናል:: መመሪያን ተከትለንም ውይይትና ክርክር አድርገናል:: ጅምር ምሣሌያዊ አነጋገሮችን በትክክል አሟልተን ጽፈናል:: ለፈሊጣዊ አነጋገሮችም ተገቢ ፍች ሠጥተናል:: የቅኔን ህብረ ቃል፣ ሰምና ወርቅ መለየታችን አይዘነጋም:: ባጠቃላይ ሴቶች በባህል ውስጥ ስላላቸው ሚና ተረድተናል:: ካነበብነውና ከምናዳምጠው እንዴት ማስታወሻ መያዝ እንዳለብን ተምረናል::

የክለሳ ጥያቄዎች

1. <u>እንደፈረ</u> ስምን ትርበደበዳለህ? የተሠመረበት ሐረግ ዓይነቱ ________ ነው::
   ሀ. ቅፅላዊ ሐረግ
   ለ. ስማዊ ሐረግ
   ሐ. ተውሣከ ግሣዊ ሐረግ
   መ. ግሣዊ ሐረግ
   ሠ. መስተዋደዳዊ ሐረግ
2. በክርክር የማያስፈልገው የቱ ነው?
   ሀ. ማስታወሻ መያዝ
   ለ. ከአድማጮች ችሎታ በላይ የሆነ ሐሳብ ማቅረብ
   ሐ. ከአድማጮች ችሎታ በታች የሆነ ሐሳብ ማቅረብ
   መ. "ለ" እና "ሐ"
3. "አይንና ናጫ" ለሚለው ፈሊጣዊ አነጋገር ተመሳሳይ የሚሆነው የቱ ነው?
   ሀ. አይብና ጐመን
   ለ. እጅና ጓንት
   ሐ. ሆድና ጀርባ
   መ. "ሀ" እና "ሐ"
4. "ገንዘብ ካለ በሰማይ መንገድ አለ" የሚለውን ምሣሌያዊ አነጋገር ፍች በአጭሩ ጽፋችሁ ለጓደኞቻችሁ በንባብ አሰሙ::
5. በአካባቢያችሁ ስለሴቶች የሚነገሩ አሉታዊ አመለካከቶችን የሚያንጸባርቁ አባባሎችን በማስታወስ ክፍል ውስጥ ትችት ስጡ::
6. የሚከተለውን ቅኔ ህብረቃል፣ ሰም፣ ወርቅ ለይታችሁ አሳዩ::
   ባገርቤት ገበያ ከመንከራተት፣
   ከተማ ይሻላል ልብስ ለመግዛት::

© MoE, FDR
Not to be rep

የግንዛቤ ማመሳከሪያ ቅጽ

፩. ከዚህ በታች በምዕራፍ ስምንት የቀረበውን ትምህርት ምን ያህል እንደተረዳችሁ የምታመሳክሩበት ቅጽ ቀርቧል፡፡ በዚህ መሠረት በእያንዳንዱ የማመሳከሪያ ነጥብ ትይዩ ስለመረዳታችሁ እርግጠኛ ከሆናችሁ የ(√)፣ እርግጠኛ ካልሆናችሁ የ(?)፣ ሙሉ በሙሉ ካልተረዳችሁ ደግሞ የ(x) ምልክት በማድረግ ቅፁን አሟሉ፡፡

ተ.ቁ	የማመሣከሪያ ነጥቦች	√	?	x
1.	ሴቶች በባህል ውስጥ ለሚኖራቸው ሚና ባነበብኩት ምንባብ መሠረት አገልጻለሁ፡፡			
2.	የተለያዩ የሐረግ ዓይነቶችን አመሠራረት ተረድቻለሁ፡፡			
3.	የተለያዩ የዓረፍተ ነገር ስልቶችን ተመርኩዤ አረፍተነገሮች እመሠርታለሁ፡፡			
4.	የቃላት እማሬያዊና ፍካሬያዊ ፍቺያቸውን እሰጣለሁ፡፡			
5.	ውይይት ሲካሄድ መከታተል ያለብኝን ሥርዓት ተረድቻለሁ፡፡			
6.	ለተለያዩ ፈሊጦች ምሣሌያዊ አነጋሮች ፍቺያቸውን እሰጣለሁ፡፡			
7.	በሴቶች ዙሪያ የቅስቀሳና የማነቃቂያ ንግግር ማድረግ እችላለለሁ፡፡			
8.	ለቀላል ቅኔ የሰምና ወርቅ ፍቻቸውን እሰጣለሁ፡፡			
9.	ካነበብኩትም ሆነ ካዳመጥኩት እንዴት ማስታወሻ መያዝ እንዳለብኝ ተረድቻለሁ፡፡			

shed

፪. ከዚህ በላይ በቀረበው ቅጽ የ (?) እና የ(x) ምልክት ያደረጋችሁባቸውን ነጥቦች በሚገባ እስክትገነዘቡ ድረስ የምዕራፉን ትምህርት ደጋግማችሁ ከልሱ፡፡